

3. Калініченко В. В. Селянське господарство України в період непу : іст.-екон. дослідж. / В. В. Калініченко. – Харків : Основа, 1997. – 398, [2] с.
4. Калініченко В. В. Інститут земельної громади в доколгоспному селі Наддніпрянської України (1917–1930 рр.) : дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.01 / Калініченко Вячеслав Володимирович. – Харків, 2015. – 656 с.
5. Ксензенко М. І. Завершення революційних земельних перетворень на Харківщині (грудень 1919 – березень 1921 рр.) / М. І. Ксензенко. – Харків : Вид-во Харк. ун-ту, 1968. – 184 с.
6. Мацюцький В. Генеза земельної громади УСРР / В. Мацюцький // Актуальные научные исследования в современном мире : сб. научн. тр. – Переяслав-Хмельницький, 2017. – Вып. 4, ч. 8. – С. 54–59.
7. Мацюцький В. М. До питання про сучасну вітчизняну історіографію української земельної громади / В. М. Мацюцький // Сучасна україністика: наукові парадигми мови, історії, філософії : зб. ст. 5 Міжнар. наук. конф., 7–8 квіт. 2016 р. – Харків, 2016. – С. 138–146.
8. Мацюцький В. М. Еволюція земельної громади з об'єднаною формою землекористування (за матеріалами Лівобережної України) / В. М. Мацюцький // Актуальные научные исследования в современном мире. – Переяслав-Хмельницький, 2018. – Вып. 5, ч. 10. – С. 103–113.

А.С. Міносян, канд. іст. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

О.М. Варпачєв, канд. філос. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

НИЩЕННЯ НАЦІЇ: ІСТОРИКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

З другої половини XVII століття головним завданням російської держави стає боротьба з українством, тобто викорінення з народної пам'яті здобутків автономії та незалежності, руйнація козацької державності і перетворення України на Малоросію.

Сьогодні дослідники погоджуються з тим, що ліквідація державницьких інститутів в Україні, що поступово здійснювалася всіма царськими адміністраціями (а пізніше – й радянською владою), завершило тривалу перебудову українського устрою на російський лад.

Ще починаючи з руйнації Запорозької Січі та скасування гетьманщини відбувається знищення козащини, в т.ч. й через надання старшині прав і привілей нарівні із російським дворянством, збереженням їх власних пільг та матеріальних цінностей.

Політика самодержавства була спрямована на блокування історичної пам'яті українського народу, деформацію і нищення його національної самосвідомості. У тодішніх історико-культурних схемах

український етнос та його спадщина наполегливо заперечувалися, проводячи генеральну лінію на затвердження думки відносно переферійності українських земель стосовно польської (в інших випадках – російської) території на всіх етапах державного розвитку, відкидаючи право на самостійне існування і збереження власної самоідентифікації.

Демократичні, республіканські традиції Запоріжжя виключали можливість існування українського народу в політичній та економічній перспективі поруч із загальноімперськими нормами і порядками Російської імперії. Царизм був вельми стурбований зростанням економічного потенціалу українських земель, збільшенням кількості населення, а головне – великими потенційними можливостями козацьких господарств фермерського типу. Поширення капіталістичних відносин і існування вільного найму робочої сили, розвиток хутірського господарства приваблювали до себе переселенців, робили Запоріжжя не тільки економічно незалежним від Росії, але й серйозним торговельним конкурентом на півдні.

До того ж, залишаючись висококультурною країною, Україна за своїм розвитком була значно ближче до основ цивілізації, демократії, аніж Росія. Дослідження тих років свідчать, що в Україні не лише чоловіча частина населення, а й майже усі жінки вміли читати. Ще на початку XVIII століття показники наявності шкіл і українських селх були практично за певним винятком, однаковими один до одного, в той час як вже через століття наша країна перетворилася в глуху провінцію у кордонах Російської імперії.

Нищення українства відбувалося шляхом заборони книгодрукування українською мовою, закриття українських шкіл, театрів, неможливості вивчати рідну історію, культуру. З словами видатного історика Миколи Костомарова, «влияние европейских идей – сочетания государственного единства с единством народности заронило и у нас несправедливую мысль, что поддержка южнорусской народности и развитие южнорусского языка могут быть вредны для государственной цельности».

З приводу відкриття у 1834 році Київського університету ім. св. Володимира цар Микола Перший дав таке роз'яснення: «Університет – це мій твір... призначення його – поширювати російську культуру і російську народність у спольщеній західній Росії».

Загроза «українського сепаратизму» сприяла безлічі інструкцій, розпоряджень, наказів щодо геноциду українців.

Не змінилася ця політика і за радянських часів, коли відбувалися в межах формально проголошеної державної самостійності істотні

суб'єктивні перекручення в політиці, економіці, культурному розвитку, наявності графаретних звинувачень у буржуазному націоналізмі, узагальненні й спростуванні спадщини українського народу.

Сьогодні Україна в черговий раз у власній історії виборює своє право на самостійне існування у споконвічній боротьбі із північним сусідом, відроджуючи духовність, народну пам'ять, крокуючи разом з іншими розвинутими країнами шляхом прогресу, реформ і демократії.

Список використаних джерел

1. Костомаров Н. О преподавании на южнорусском языке // Київська старовина. – 1992. – № 3. – С. 53–57.
2. Міносян А. Культурно-освітня політика в Україні в історичній ретроспективі // *Rossica Olomucensia*. – Olomouc, 2011. – Vol. I. – P. 51–54.
3. Огієнко І. Українська культура. – Київ : Дніпро, 1991.
4. Сергійчук В. До і після Переяславської Ради // Наука і суспільство. – 1990. – № 1. – С. 17–21.
5. Черненко А. Українська національна ідея. – Дніпропетровськ : ДДУ, 1994.

С.В. Проскурова, канд. іст. наук, доц. (*ЦДПУ імені В. Винниченка, Кропивницький*)

ВИСВІТЛЕННЯ ТЕМИ ГОЛОДОМОРУ В КОНТЕКСТІ УТВЕРДЖЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ

Гадаю, історикам варто пам'ятати настанову професора новітньої історії Неаполітанського університету А. Граціозі про «справжню науковість і моральний імператив, що витікають із усвідомлення глибини трагедії голодомору», які починаючи з 1991 р. стимулювали істориків до переосмислення підходів до проблеми [1, с. 121].

Парадигма Голодомору, на думку відомого українського історика, члена Несторівської групи Ярослава Грицака, на відміну від інших тем суспільного дискурсу України, має великий об'єднавчий потенціал [2, с. 259–260].

Контакти з науковцями під час міжнародної конференції «Штучні голоди в Україні ХХ століття», яка відбулася 16 травня 2018 р. в Київському Національному університеті імені Тараса Шевченка, стали для мене приводом узагальнити сучасні підходи щодо висвітлення теми Голодомору.